
Indledning

Kvindernes centrale placering i velfærdsstatens institutioner førte i midten af 1990'erne til en op- og nedadgående debat i de danske medier og blandt danske kønsforskere. Det blev hævdet, at kvinderne sidder tungt på omsorgen i velfærdssamfundet, som de dominerer med kvindelige værdier og idealer. Dermed marginaliseres mandlige værdier og adfærdsformer, og som konsekvens presses mændene over i en nyliberal mandlighed. Yderligere blev det hævdet, at kvinderne vil bevare velfærdsstaten i dens nuværende form, og at de dermed hindrer en markedsorienteret fornyelse, og i videre forstand en dansk integration i EU.¹

Selvom velfærdsdebatten her omkring årtusindeskiftet har andre fokuspunkter, går denne kønsmæssige polarisering igen som en skjult dagsorden. Både på det symbolske niveau, hvor den offentlige velfærd forbindes med tradition, bløde værdier og det feminine, mens udlicitering og kommercialisering konnoteres med fornyelse, handlekraft og det maskuline. Ærindet er ikke mindst at gøre Danmark værdigt til at deltage i den igangværende globalisering, kommercielt såvel som politisk. Og når det gælder den konkrete vælgerappel på disse

spørgsmål er det sigende, at partiet Venstre som den mest energiske fortaler for de mandligt konnoterede dyder, privatisering og udlicitering af velfærdsydelserne og øget europæisk integration, p.t. har meget vanskeligt ved at rekruttere kvinder både som politikere og vælgere.

Også når det gælder perioden før 1945 eksisterer der forskellige tolkninger af forholdet mellem køn, velfærdsstat og politisk kultur. Hilda Rømer Christensen fokuserer på denne sammenhæng i artiklen *Med kvinderne til velfærdsstaten – Kvindeorganisering i Danmark 1920-1940*. I artiklen argumenteres der for, at kvinder, organiseret i et bredt spektrum af organisationer fra religiøse til radikalt socialistiske, ydede et markant, men langt hen overset, bidrag til debatten og beslutningsprocesserne i mellemkrigstiden. F.eks. når det gjaldt kvinders ret til lønnet arbejde og de socialpolitiske krav, der blev rejst i Befolkningsskmissionens betænkninger. I kvindeorganisationerne, der mobiliserede tusindvis af kvinder i mellemkrigstiden, udspandt der sig tillige vitale diskussioner om fordelene ved en udvidet statsintervention i det private liv og ved kvinders lønnede arbejde. Rammen om artiklen er en diskussion af den kønsblinde danske forskning på feltet og af den komparative forskning om kvindeorganisationer og velfærdsstat.

Søren Kolstrup kritiserer i sit indlæg, *Kønsblind eller nøgtern – mest det sidste*, de konklusioner, som Hilda Rømer Christensen er nået frem til. Han hævder, at kvindeorganisationerne indgik i et netværk af velfærdsorganisationer, der havde et lokalt praktisk spillerum, men at de var for svage til at spille nogen rolle for den nationale lovgivning. En nærmere fokusering på kvindeorganisationerne vil ikke ændre denne pointe, hævder Kolstrup.

Har velfærdsstaten (haft) ét køn? Spørger Niels Finn Christiansen i sit bidrag, der er en redigeret udgave af et indlæg ved *Mænd i Kønsperspektiv*, et seminar, der nyligt blev afholdt på Københavns Universitet. Han

ser problemstillingen fra et fugleperspektiv og mener, at velfærdsstatens historie skal søges i skæringspunkterne mellem stat og marked, mellem offentligt og privat og mellem køn og klasse. Historisk set har elementerne haft forskellige kønspræg og kønnenes tyngdepunkter har følgelig forskudt sig i velfærdsstatens epoker. Niels Finn Christiansen hævder diplomatisk, at der ikke kan udpeges nogen vinder af denne udvikling, men at både mænd og kvinder har haft gavn af den.

Kvinder toner mere og mere frem på den internationale sportsarena. Inge Kryger Petersen fokuserer i sin artikel *Forsvinder kønnets betydning i den excellente præstation?* på kvinder, der samtidig med en fysisk og tidskrævende sportslig karriere var småbørnsmødre og havde arbejde eller var under uddannelse. Hun peger her på, at både kønnene og moderen transcenderes på vejen mod den excellente sportspræstation. Udøveren bliver undervejs ikke blot en kvinde, men transcenderes til en anden orden. Gælder denne proces eller kønnets forsvinden også for excellente præstationer på andre livsområder som arbejde og kunst, spørger Inge Kryger Petersen.

Udvikler mænd og kvinder forskellig moral? Findes der en kønnet etik? Den svenske filosof Ulla Holm søger i artiklen *Uppmärksombet. Kan Simone Weil bidra till en feministisk etik?* at gå bagom modsætningsforholdet mellem to positioner i feministisk filosofi. På den ene side en ortodoks opfattelse af sammenhængen mellem køn og moral og en særlig kvindelig omsorgsetik og på den anden side en position, der med et retfærdighedsargument sigter ikke alene til kvinder, men også til andre ikke-privilegerede grupper.

Via en læsning af filosofen Simone Weil og hendes begreb "opmærksomhed" søger Ulla Holm at etablere en moralforståelse, hvor begreberne om omsorg og retfærdighed forudsætter og forstærker hinanden.

Endelig slutter dette nummer af Kvinder, Køn og Forskning med en læsning af *Dra-*

cula den kendte vampyrroman fra det 19 århundrede. I artiklen: *Orientalisme og dia-gnostik – de mørke kontinenter i Bram Stokers Dracula* sætter Pia Bruun Thomsen fokus på den diskursive kamp for at inddæmme andethed og det fremmede. I analysen af *Dracula* fremgår det, hvordan romanen udtrykker samtidens frygt for det kvindelige. Romanen spiller, hævder hun, en rolle i den diskursive kamp for at bekæmpe og betegne det anderledes. Det gælder både den etniske anden og det andet køn.

Der næres i skrivende stund store forventninger til den fremtidige organisering af ligestil lingsarbejdet i Danmark. Der er i 1999 for første gang i historien udnævnt en ligestillingsminister i dette land, som skal sørge for at ligestilling og kønsspørgsmål bliver forankret i det politiske liv. Ligesom en ny lov på området er under vedtagelse. Successen vil afhænge af om området får tilført tilstrækkelige ressourcer og af det po-

litiske systems modtagelighed og interesse. Erfaringer fra Sverige og Tyskland viser, at en forudsætning for succes er, at der arbejdes på mange niveauer og med centralt udstukne retningslinjer og initiativer, der giver kontant bonus, hvis de følges. Som bekendt fik vi også i 1999 en ny kvindelig forskningsminister i skikkelse af Birte Weiss, der indtil nu har vist interesse for både ligestilling og kønsforskning. Vi er mange, der nærer store forventninger til initiativerne fra de to ministre i det kommende år. En forventning om, at også her gør køn en forskel.

Med dette siger vi tak for det forløbne år og ønsker vore læsere et rigtigt godt år 2000.

Hilda Rømer Christensen og Bente Gade.

1. Debatten er opsummeret i Sjørup 1997.